

Anne Richterová

Sourozenci

„Postarej se o otce“, zašeptala Ruth, „já bydlím daleko, tak nemůžu.“ Několikrát vrazila špičkou boty do země, jako by chtěla odtamtud něco vykopnout. Nerozhodná, má-li dál postávat vedle bratra, pozorovala z profilu jeho obličej. Působil jako tvář dobře vypadajícího cizího muže, na němž by jí, pokud by se usmál, připadalo něco důvěrně známého. Fred přikývl, s odvráceným pohledem. Zdálo se, že za poslední roky zestárl.

Den byl velmi jasný, téměř letní nebe, v dálce se rýsovaly temné jehličnany, lesy, které v zimě vyvolávaly pohádkový dojem, teď na jaře Ruth viděla špičky těsně vedle sebe, drobné šipky proti nebi. Dole, za zdí hřbitova, rostla tráva, byliny a nadivoko květiny, žluté, fialové, světlerůžové.

Hosté už mezitím nízkou smuteční síň opustili a shromáždili se ve skupinkách po obou stranách nedlážděné cesty, která vedla od vstupu do haly ke hřbitovním vratům. Před nimi otevřel jeden ze zřízců pohřebního ústavu zadní dveře vozu, byl to zavalitý, bledý muž, a rukávem žaketu si přejel čelo a osušil krk. Druhý odložil do auta urnu a přešel k sedadlu spolujezdce, zatímco první zabouchl dveře. Nikdo z hostů neotočil hlavu.

Od té doby, co se Ruth odstěhovala z Duryňska, vídávala Freda vždycky jen o Vánocích a během štědrovečerní večeře s ním rozpačitě prohodila několik slov.

Naposled se sešli na stejném místě jako dneska, před půl rokem, na babiččině pohřbu. A stejně jako dneska jel před nimi po skončení smuteční slavnosti pohřební vůz ve směru ke druhému hřbitovu na výjezdu z městečka, kde měla být urna uložena. Bylo slyšet, jak vůz nastartoval.

Ruth prošla kolem Freda, kolem otce a strýcovy ženy k vratům a pomalu se za ním vydala. V truhlících na balkonech obytných bloků kvetly rudé pelargonie a žluté macešky, ostře se odrážející od průčelí domů. Vpravo si povšimla malé benzínky, která v listopadu, kdy všude ležel sníh, její pozornosti unikla, i když tehdy šli po stejné straně silnice, jediné větší v obci, silnice vedoucí nejen do sousední obce, ale spojující všechny vesnice této středohorské krajiny. Tohle byl kraj její babičky, jejího otce a strýce, otec odtud odešel, jeho mladší bratr Uwe tu zůstal. Zprvu dál bydlel ve vsi, pak si našel práci v městečku, kam se člověk dostal autobusem ani ne za půl hodiny, a rychle se oženil;

jeho žena porodila syna Steffena a záhy nato Uweho opustila, odjela do Západního Německa.

Později si Uwe vzal Luisu ze sousední vsi. Asi tak v tu dobu se matka s otcem rozvedla.

V letech, kdy Uwe žil sám se synem, občas svého bratra navštěvoval, a během těchto pobytů bydlel v dětském pokoji a přespával ve Fredově nebo Ruthině posteli, což Ruth později připadalo jako nehoráznost. Její noční košile – ještě dětská, vybledlá, nežehlená –, jeho alkoholické výpary, její nevolnost a přesvědčení, že není schopná se v noci propížit kolem strýcovy postele k oknu a otevřít ho, její strach a jeho chrápání, kterému často naslouchala celé minuty, než se dočkala dostatečně dlouhé přestávky, aby se pokusila usnout – to všechno ji teď napadalo, když kráčela ke druhému hřbitovu.

U vchodu prošla vraty a zvolna přistoupila ke hrobu své babičky, na jehož náhrobním kameni už bylo vytesáno strýcovo jméno.

*

Ten listopadový večer, to muselo být někdy před dvaceti lety. Než si šla Ruth lehnout, zašla se ještě podívat na oba muže v obývacím pokoji. Před jejím otcem, který pil jinak pivo jen výjimečně, stály dvě prázdné láhve, na Uweho straně pět. Otec seděl v předklonu a smál se, z Uweho spatřila Ruth jen týl, několik šedivých vlasů, zpocený zátylek, prameny splených vlasů. Otec se Uweho dotýkal na předloktí a vyprávěl cosi o ukradené tabulce čokolády, o kterou se spolu na jednom travnatém svahu na jaře podělili, vzpomíná si? Uwe se smál: udělalo se mu zle, když viděl, jak k němu přes pole přichází matka, ustrašeně pozoroval její prsty, pevnou, drsnou pleť. Taková matka, to bylo hotové peklo. Otec stáhl ruku ze strýcova předloktí a prudce zareagoval: „Takové věci se neříkají.“

Ruth už spala, když zaslechla řev, jí známé projevy otcova hněvu, promíšené s jí neznámými krátkými, prudkými větami. Fredova postel byla prázdná, ale věděla, že tuhle noc spí s rodiči. Naslouchala hlasům a pokoušela se porozumět jednotlivým slovům. Zazněly jasnější, zvonivější zvuky, výkřik, ještě jeden. Vylezla z postele a přitiskla se k rámu dveří. Spatřila pěnu na ubruse, šířící se skvrny, hrdlo láhve s ostrými hranami, hnědé střepy a dlouhou řeznou ránu na strýcově tváři. Ten stál klidně a jakoby nepřítomně uprostřed pokoje a tiskl si k levé spodní čelisti kapesník, který byl čím dál víc nasáklý, až krev začala nakonec pomalu kapat na koberec. Uwe se pokoušel ji zachytit do dlaně. Když se v jednu chvíli bezděčně dotkl tváře, rozmazal krev ještě po

kůži. Až v tu chvíli se Ruth podivila, proč se nepohne z místa, proč nejde do koupelny, proč mlčí, místo aby zavolal lékaře. V místnosti to páchlo po pivu a otec seděl nehybně za stolem.

Pak ji někdo chytil za rameno a snažil se ji odtrhnout. Matka, pomyslela si Ruth, ale byl to Fred. Zakryl jí rukama oči jako šátkem a pomalu ji táhl pryč od dveří. Když ruce sundal, otec právě přitiskl obličej ke stěpům.

*

Zavalitý zřízenec pohřebního ústavu se skrčil a umístil urnu dolů do malé čtvercové dutiny. Jeho bledé ruce nabyly v chladnu rudomodrého odstínu. Pak se napřímil, zkrížil ruce za zády a nějakou chvíli obě urny pozoroval.

Smuteční hosté, shromáždění ve volném půlkruhu kolem hrobu, se začali řadit do zástupu. Ruth se k nim vzadu připojila. Přihlížela, jak hosté jeden za druhým přistupují ke hrobu a na několik vteřin před ním setrvávají. Mezi ní a otcem stály dvě osoby, a když se otec přiblížil a naklonil se nad hrobem, roztřásl se mu nejprve ruce, a pak celé tělo. Zvolna se hojící rány, později poranění v obličejí. Jak se zoufale v telefonu rozesmál týdný po té hádce, když bratrovi řekl, já ztratil tvář, a ty? A měsíce později, měsíce, kdy jeho podrážděnost stále rostla, Uweho nenadálá návštěva, kdy mu otec poslední den konečně zase položil ruku na předloktí, což Ruth tehdy, když to uviděla, podráždilo.

Sepjala ruce, přestože se nikdy nemodlila, přitiskla dlaně k sobě a zároveň sledovala otcovy pohyby. Obávala se, aby neztratil rovnováhu, ale otec, když několik okamžiků postál, beze slov a jako by nevěděl co dál, nakonec uchopil plechovou lopatku, nějakou chvíli ji podržel ve vzduchu, vsunul ji do misky se zeminou, trochu jí nabral a nechal ji dopadnout na hrob.

Přestože Ruth viděla jeho tvář stejně jako předtím u Freda jen z profilu, rozpoznala v ní zřetelně výraz marnosti a říkala si, jak asi mohl vypadat jeho obličej poté, co se usmířili; teď to vypadalo, že jakákoli dodatečná gesta jsou zbytečná.

Vedle misky se zeminou visela ještě druhá, umístěná v kovovém podstavci. Otec se předklonil, sáhl hluboko do lázně čerstvých, pestrých růžových kvítků a rozházel jich hrstku na hrob. Když popocházel se sehnutou hlavou ke konci řady, vystoupil ze zástupu Fred, objal ho, ale nepřitiskl ho k sobě. Ruth si bezděčně pomyslela, že jistou dobu měli oba stejně hnědou barvu vlasů.

Mnohem dřív, ještě v době strýcových návštěv, byl Fred plavovlasý a ona měla krátký sestřih, byla na svůj věk vytáhlá, ale pořád menší než on. Porážel ji v běhu na lyžích, v šachu i stolním tenise, který příležitostně hrávali na prázdninovém táboře, jednou dokonce i doma, když rodiče jejich malý čtyřpokojevý byt dávali znovu do pořádku a načas postavili jídelní stůl doprostřed dětského pokoje, protože obývací pokoj se maloval. Podlahu pokrývaly staré noviny a plastické fólie, nový a jediný inventář místnosti tvořily kbelíky s barvou a malířské štětce, zatímco skleněné dveře zůstávaly skoro pořád otevřené, takže vůně barvy vyplňovala celý byt.

Nejprve stál stůl v dětském pokoji bez užitku, až jednoho dne Fred vytáhl ze své skříňky dvě pátky, namaloval v polovině stolu křídou čáru, vztyčil ruku do vzduchu a velitelským hlasem určil, pod jakou výšku se míček v žádném případě nesmí dostat. Jednu z pátek hodil Ruth. Začali hrát a Fred určoval, kdy by míček bezpečně skončil v síti, zatímco ona se plně soustředila na silné a cílené údery. Cítila křeč v paži, vyschlo jí v krku, a přece v sobě nacházela nezvyklou energii a chuť bojovat.

Po třetím kole se na ni Fred triumfálně usmál, vyšvihl se, opíraje se oběma rukama, na stůl a posadil se. Vyhodil pátku do vzduchu, nechal ji kroužit a pak ji zase chytil; Ruth zůstala stát na své straně stolu a několikrát udeřila hranou své pátky o dřevo; její rány dostávaly rytmus a byly stále silnější.

„Nech toho, je to moje pátko!“ řekl Fred.

Ruth se na něho podívala, tentokrát triumfovala ona. Pustila se do zpěvu, zdánlivě radostného, pochodovala mezi skříněmi, postelemi a neuklizenými hračkami, Fredovými autíčky, jeho puzzle a hadrovými zvířátky, jejich společnými šachovými figurkami rozházenými po koberci, černé i bílé, některé pod stolem, jiné mezi pomačkanými papíry na malování. Měnila tón, udeřila tu naplocho, tu o hranu pátky, zase naplocho, obrátila ji a praštila dřevěným koncem o desku, hudba v její hlavě ustala a Fred ji praštil hranou pátky do žeber. Trhla sebou, zkroutila se, v bolesti chňapla po jeho pátku, chvíli se o ni přetahovali, ale Fred byl jako obvykle silnější a utekl s oběma pátkami chodbou do obýváku, hbitě za sebou přibouchl skleněné dveře a přitiskl se k nim tělem. Ruth se proti nim z chodby vzepřela a tiskla kliku směrem dolů. „Otevři!“ volala, zatímco chodbou se rozléhal Fredův smích. Otočil se a opíral se zadkem o dveře, pořád se smál, až se Ruth neudržela a koplá bosou nohou do skla. Fred okamžitě uskočil a vykřikl, pak dveře prudce otevřel a sehnul se k ní. Ruth ležela na zemi a držela si oběma rukama nohu. Fred ji vytáhl vzhůru, „rychle, do koupelny!“ a „donesu skrojek chleba, musíš ho sníst, aby se ti zase doplnila nová krev!“

Když Ruth odhropkala po jedné noze do koupelny, zanechávala po sobě krev úzkou, nepřehlédnutelnou stopu. Posadila se na hranu vany, pod její nohou se tvořila kaluž.

Zůstala sedět, dokud nepřišel Fred a nevyhrnul jí tepláky přes koleno. Sundala nohu a opřela patu o dno vany, aby jí prsty směřovaly ke stropu.

Potůček se posouval směrem k odtoku, Ruth křečovitě sevřela rukama okraj vany a myslela na rodiče. Cítila, jak jí Fred jemně uvolnil ruce, něco do nich vložil a vedl je k ústům: „...aby se mohla utvořit nová krev!“. Zakousla se do krajíce, který byl tvrdý a tuhý a čím víc do něj kousala, tím víc chutnal sladce. A kousala a kousala, zatímco Fred jí sprchou omýval nohu, hladil ji teplou vodou, kapky, které z nohy ukapávaly, proměňoval v narudlý, vodou zředěný proud, tak dlouho, dokud celý krajíc nesnědla.

*

Když se Ruth ocitla před hrobem, zdálo se jí snadné shodit dolů trochu hlíny. Lístky růžových kvítků byly měkké na dotek. Chvilí zůstala stát na místě, jako to před ní předtím dělali ostatní, a dívala se na náhrobní kámen, na jména babičky a strýce, než se rychlými kroky vzdálila a postavila se stranou zástupu, zády k neznámému hrobu. Dnes už nepotřebné komíny porcelánky, které viděla v dálce a jež přesahovaly i nejvyšší stromy, jako by se hodily ke hřbitovnímu tichu.

Několik málo let předtím, než se babička přestěhovala z vesnice do starobince v malém městě, se Ruth při jedné ze svých návštěv setkala v jejím domě i s Uwem a jeho synem a zaslechla je, jak se prou o to, zda je pro okolí štěstí nebo neštěstí, že z komínů už nevystupuje dým. Babička mezitím tiše umývala nádobí a Ruth si všimla, že její pohyby s utěrkou trochu váznou, i utřené talíře, šálky a talířky odkládala opatrněji, jako by to byla malá zvířátka, která nechtěla ohrozit na životě.

Po babiččině pohřbu s Uwem opět po dlouhé době poprvé promluvila. Blízcí příbuzní se shromáždili před jednou z novostaveb obce, bledě žlutým domem stojícím v řadě vedle dalších jemu podobných, vyčkali chvíli před vstupem, kde byl odhrabaný sníh, až nakonec vystoupili nahoru do čtvrtého patra. Ruth si prohlížela malý, uspořádaný třípokojový byt, v němž žili Luisa s Uwem, porcelánové figurky za skleněnými dveřmi skříňové stěny, jiné, které stály na televizi a dozajista stěžovaly utírání prachu, naproti tomu tu byla hladká kožená pohovka a dřevěný stůl bez jediné ozdůbky, a bezprostředně s obývacím pokojem sousedící kuchyň bez dveří. Nemohla však objevit jedinou babiččinu fotografii.

Smuteční hosté se rozsadili na pohovku a kolem stolu, Luisa přinesla koláče, rozlila kávu, a zatímco Ruth jedla a pila, pohlížela do údolí, na větve stromů obsypané sněhem a protaženou kvádrovou stavbu s komínem, opuštěnou porcelánku. Hustě osázené řady oken továrny vypadaly neporušeně, jen světlá omítka nesla stopy graffiti a Ruth si říkala, kdo v tomhle městečku víceméně bez mladých lidí asi tak stříká po zdech.

Uwe a Luisa pracovali v továrně, přičemž vlastní techniku – kroužení, odlévání a protlačování, vypalování a glazurování – ovládala jen ona, zatímco on pracoval ve správě podniku.

Někdo zavadil s šálkem a ozvalo se zacinkání snadno rozbitného materiálu, známka života na nehybném místě. Ruth obtahovala ukazováčkem jemnou kresbu na svém talířku, modré květy, bledé, prosté, jeden se podobal druhému. Na šálku byl stejný vzor.

Slyšeli, jak Uwe říká, že se nechal zneschopnit a Luisa po něm teď musí převzít v novém provozu jeho směnu. Seděl zády ke kuchyni, v níž právě Luisa cosi prováděla, měl světlešedé vlasy, kůži na ruce popraskanou a ve tváři bojovný výraz.

Babička byla vždycky rozumná, dokonce i když jí navrhli, aby se přestěhovala do starobince. Rozumná a silná – ale přesto je rád, že jí nikdo neřekl o jeho rakovině střev.

Nedělal při hovoru ani ostýchavá ani přehnaně významná gesta, mluvil jako muž, který se naučil vyjadřovat se o vlastních problémech přiměřeně. Ruth mu naslouchala a přikyvovala, a při pohledu na Luisina silná záda se jí náhle zdálo snadné vyptat se ho na detaily zamýšlené terapie. Devět chemoterapií, s odstupem vždy dva týdny. Znělo to tak samozřejmě, jako by mluvil o jídle, které bude mít zítra k obědu, nebo o plánech na dovolenou.

„Zeptám se Steffena, jestli by mi večer nepomohl,“ řekla Luisa.

„Co je to za firmu?“ zeptala se Ruth.

„Součásti počítačů,“ odpověděla Luisa. Po chvíli dodala: „Ty pak dostanou Američané. Budova stojí ve vedlejší obci. Pošlou nám drobné součástky, my je poskládáme dohromady a pošleme zpátky přes oceán. A každého půl roku dostaneme zvláštní nabídku na další přístroj.“

„A kde bydlí tvůj syn?“ zeptala se Ruth strýce.

„Vedle firmy,“ odpověděla Luisa, „ale nemá tam práci.“

Uwe řekl: „Ty součástky by mohla montovat i moje matka, přestože byla slepá.“

Ruth se zvedla, aby pomohla Luise s uklízením nádobí, a přitom jí padl pohled na otce, který mlčky pozoroval syna.

*

Rituál skončil, zřízenci pohřebního ústavu začali v pravidelném rytmu hrob zahazovat hlínou. Ruth se váhavě vrátila ke skupině a zastavila se vedle otce a Freda. Hosté se jeden po druhém ztěžka odebírali k vratům; protože pohřbu chybělo formální zakončení, občas se ještě zmateně a nerozhodně kolem sebe rozhlédli. Luisa stála blízko hrobu a zírala dovnitř, kde lopaty hlíny postupně zakrývaly lístky růžových květů.

Ruth, Fred a otec se bez dalšího domlouvání dali do pohybu. Ruth se zdálo, že ji krajina objímá a chrání, bezútesně, a všimla si, jak hustě tu pořád ještě rostou stromy. I barvy jejich kmenů, když je srovná s dřívějškem, když byla ještě dítě, vypadají zdálky nezměněné.

U vrat hřbitova otec řekl, že si v posledních týdnech s Luisou často telefonovali.

Chemoterapie začala krátce po babiččině pohřbu, pokračoval tlumeným hlasem. Luisa Uweho pravidelně odvážela na kliniku nejbližšího většího města, prvního za bývalou hranicí. Pokaždé se vrátil domů vyčerpanější. Sotva se trochu vzpamatoval, odjeli tam znovu, pro další dávku. Po čtvrtém třídenním pobytu dostal najednou horečku, točila se mu hlava, musel si odpočinout na zadním sedadle auta, a když byli už skoro doma, řekl ženě: „Odvez mě tam, prosím tě, ještě jednou, musím si s doktorkou promluvit.“ Luisa hned obrátila, Uwe nemohl spát, protože ho trápila silná horečka; hlava mu hořela, jen kolem úst byl bledý.

U kliniky vrávoravě vystoupil. Pár minut před koncem konzultačních hodin ho Luisa dovedla k místnosti onkoložky a zaklepala. Ozvalo se hlasitě „Ano, prosím?“ Luisa postrčila muže dovnitř, lékařka krátce vzhledla a nezměněným tónem se zeptala: „Něco jste tu zapomněl?“ Kdyby ho Luisa nedržela, byl by se zhroutil na zem. Beze slova ho odtáhla k lůžku a pomohla mu, aby se mohl položit s pokrčenýma nohama.

Současně s lékařkou se obě podívaly, jestli má čisté boty, řekl otec.

Pak viděl, jak lékařka pozvedla oči k hodinám a nesouhlasně pokývala hlavou. Uwe přerývaně oddychoval. Cítí se hrozně špatně, nemůže popadnout dech, snad sama vidí, vysoukal ze sebe ztěžka. A zatímco Luisa si už poněkolikáté pozorně prohlížela řadu ocenění na zdech a na skříní, lékařka řekla, že takový stav je po chemoterapii naprosto normální. „Myslete dopředu, nepropadejte tomu tak, musíte v sobě vyvinout pozitivní postoj.“

Kdyby se Uwe mohl v té chvíli usmát, soudil otec, určitě by to udělal, protože takovéhle vyjadřování mu muselo připadat po tolika letech v NDR známé.

Lékařka podala Luise doporučení k plicnímu lékaři, a když horečka ani druhý den neklesla, odjeli ke specialistovi, který měl praxi nedaleko jejich bydliště. Ten Uwemu

důkladně vyšetřil plíce a zjistil, že jsou na nich malé metastázy. „Buďte rád,“ řekl s neznatelným úsměvem, „a několik dní prostě vyčkejte.“

Začal květen, a když se kolem poledního vrátili, vzduch nad trávou se lehce třpytil. Přestože se Uwe silně třásl, přehlédl široké, pestře rozkvetlé louky a ohraničující kraje lesa a překvapivě prohlásil: „Až tahle legrace skončí, vyjedeme si na výlet, ano?“

Luisa odpověděla: „Do Itálie nebo Maroka nebo do Alp, máš-li chuť cestovat.“

Přitom si vzpomněla na den, když spolu s Uwem navštívili babičku v její vsi, aby jí představili laptop, který si pořídili v mimořádně výhodné nabídce. Uwe po pozdravu postavil počítač na kuchyňský stůl, hned ho spustil a rychle stiskl několik kláves, až začal naskakovat jeden obrázek za druhým, nakonec se objevila nabídka cest a několik horských vrcholů, jasné, čiré jezero, sněhem pokryté skály, a pak narudlé věže, bílý písek.

S poleny v podpaží na cestě do podkroví babička řekla: „Co tu chceš, hochu!“ A jen vrtěla hlavou.

A jako by matce najednou porozuměl, pokynul Uwe hlavou k lesu a řekl: „Ale nejdřív se spolu zase půjdeme projít.“

Otcův hlas zněl nalomeně. Uwe pak už za onkoložkou ani nejel, a tak ho Luisa nakonec odvezla rovnou na kliniku, kde diagnostikovali zápal plic.

Lékaři mu dali antibiotikum. Pak další. A třetí. A čtvrté. Uwe jen chroptěl a mlčel. Stále řidčeji otevíral oči. Jeho krev vytékala do trubiček, a v místech vpichů se tvořily fialové skvrnky. Lékaři hledali bacila nákazy. Mezitím mu podali páté antibiotikum. Venku bylo teplo a svěží vzduch, v nemocničním pokoji naopak horko a dusno. Jak Luise vstoupila dovnitř, udělalo se jí zle, a když Uwe dostal svůj pokoj, ulehčilo se jí, protože měla kolem sebe už jen jeho pach. Májově prosvětlené louky a vysoké stromy, čerpací stanice, obytné bloky se svými hladkými fasádami, zemité cesty a dlážděné silnice městečka se scvrkly, zatímco se usadila vedle něho a zdálo se jí, že onen nakyslý a zároveň nasládlý pach, lidský a tělesný pach z pokoje pomalu mizí.

Uwe už se ani nemusí stěhovat na intenzivní stanici, řekla o několik dní později tiše a ostře do sluchátka. Vyskočil tehdy ze stoličky u telefonu, řekl otec, aby překonal ochromení, které se ho zmocňovalo. Okamžitě se vypravil na cestu a půl hodiny před Uweho smrtí dorazil na kliniku.

Zůstali u vrat na hřbitov poslední, zřizenci prošli kolem, ten sporý jako první, nepravidelnými, neohrabanými kroky, sledován druhým, drobným mladíkem, který

krátce zdvihl hlavu a mlčky pokývl. Odpověděli mu na pozdrav, právě když otec své vyprávění ukončil.

Ruth by byla ráda něco Fredovi řekla. Cítila ho vedle sebe a myslela na jednu z cest, kterou spolu podnikli, na dny v Marseille bez oddechu. Naprosto znavení klopýtali uličkami páchnoucími po rybách, pojídali couscous s ratatouille, pořád mezi lidmi, pořád v touze po nových dojmech, jako by si mysleli, že už jim v životě nezbývá moc času. V noci jezdili k moři, vrhali se proti vlnám a později padali mokří do písku. Poslední večer, když se zhluboka napila z láhve vína a pak si lehla na záda, řekla Ruth: „Když se chvíli dívám do nebe, mám pocit, že se hvězdy pohybují.“ A po chvíli mlčení, kdy zdálky k nim doléhal jen hluk projíždějících aut a v pravidelných intervalech bylo slyšet vzmáhající se a zase opadávající šum vln, Fred jasným hlasem odpověděl: „Ale ony se opravdu pohybují.“

„Tak já se už vrátím,“ řekla Ruth.

„Doprovodím tě na nádraží,“ odpověděl obratem otec.

Opustili hřbitov a došli na silnici, která vedla kolem benzínky k nádraží. Protože tu nebyl chodník, šli Fred s Ruth těsně vedle sebe po krajnici a za sebou slyšeli rychlé otcovy kroky.

„Tam kde bydlím je to úplně jiné než v Marseille,“ řekla Ruth najednou a hledala ve Fredových očích ozvěnu. Oba sourozenci se na sebe bez úsměvu podívali.

„Nikdy jsem nepochopil, proč jsi odešla,“ řekl Fred a protáhl drobet ústa. „Na Západ.“ Při posledním slově pozvedl hlas a po druhé slabice jej opět nechal klesnout. Ruth se k němu obrátila a nerozhodně mu podala ochablou paži.

„Umřít tam nehodlám,“ řekla.

Fred zůstal stát, chytil ji oběma rukama za předloktí a držel ji tak pevně, že Ruth pocítila podobnou bolest jako dřív, když ji při hádce zkroutil ruce dozadu a pevně je držel, aby se nemohla bránit.

Dlouze se na ni podíval. Vrátila mu pohled. Jeho ruce sklouzly k jejím, teplé, drsné ruce, a nepustily je. Objaly je, ale nestiskly; už tenkrát si Fred často okusoval nehty. Ruth mu začala hladit ruce, nakonec je objala, cítila jeho klouby, zabořila špičky prstů do měkčích míst dlaní; pak odvrátila pohled.

Otec šel dál, neobracel se, jeho postava se zmenšila, na kraji silnice.

„Postarám se o něho,“ řekl Fred.